

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem

V řízení před soudem jsou strany zpravidla znalé skutkového stavu a mají dostatek skutkového materiálu tak, aby mohly podložit svá tvrzení. V případě, že některá ze stran nemá dostatek informací pro řádné vedení sporu, může se dostat do problémů spojených s plněním svých procesních povinností. Tato strana trpí tzv. informačním deficitem. K odstranění informačního deficitu, za splnění určitých podmínek, slouží (nejen) vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem. Cílem tohoto článku není popsat celou problematiku vysvětlovací povinnosti, ale spíše rozšířit povědomí čtenářů o tomto institutu.

Jednou z hlavních zásad sporného řízení je zásada projednací. Tato zásada ukládá účastníkům občanského soudního řízení povinnost tvrdit a prokazovat rozhodné skutečnosti.[\[1\]](#) V soudním řízení však může nastat situace, kdy strana sporu nemá dostatek informací pro řádné vedení sporu a trpí tedy informačním deficitem. Nedostatkem informací může strana sporu trpět bez svého zavinění, nebo si může nedostatek informací zavinit sama svým jednáním. Příkladem, kdy strana trpí informačním deficitem bez svého zavinění, může být typicky situace, kdy menšinový spoluvlastník nemá přístup k listinám, které potřebuje ke svému postupu v řízení, ačkoliv je má většinový spoluvlastník prokazatelně ve své dispozici. Soud v takovém případě, za splnění dalších předpokladů, uloží většinovému vlastníkovi předložit tyto konkrétní listiny. Soud takto vyrovná nerovnost mezi stranami spočívající v nezaviněném nedostatku důkazních prostředků, kterým trpí menšinový spoluvlastník.

Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem je tedy procesní povinnost strany soudního řízení, která má informace vedoucí k vysvětlení, objasnění a doplnění tvrzení vůči straně, která je postižena informačním deficitem.[\[2\]](#)

Důkazním břemenem je procesní odpovědnost účastníka za prokázání svých tvrzení v soudním řízení. V případě, že účastník svá tvrzení neprokáže, musí být následně soudem rozhodnuto v jeho neprospěch. Rozsah skutečností, které musí účastník prokazovat, určuje hmotněprávní norma, která zároveň určuje i nositele důkazního břemene. Zpravidla leží důkazní břemeno na tom, kdo něco tvrdí a vyvozuje z toho právní důsledky, které jsou příznivé pro něj samotného. V civilním sporu tedy důkazní břemeno vždy tíží jen jednu stranu a strana druhá je tedy z logiky věci důkazním břemenem nezatížená.

Podmínky uložení vysvětlovací povinnosti straně nezatížené důkazním břemenem

Vysvětlovací povinnost může soud uložit až za splnění určitých podmínek. Strana, která žádá o uložení vysvětlovací povinnosti (navrhovatel), musí uvést tzv. opěrné body[\[3\]](#). Tímto by mělo dojít k omezení zneužívání či nadužívání institutu vysvětlovací povinnosti. Soud požadavek navrhovatele přezkoumá a rozhodne o uložení či neuložení vysvětlovací povinnosti. Otázka týkající se obsahu návrhu na uložení vysvětlovací povinnosti, respektive opěrných bodů, není komplexně upravena ani v zákonné úpravě, ale ani v judikatuře. Níže tedy alespoň rámcově uvádím minimální požadavky na obsah návrhu na uložení vysvětlovací povinnosti (mimo obecných obsahových náležitostí podání):

- odůvodnění, proč navrhovatel požaduje uložení vysvětlovací povinnosti[4],
- z jakého důvodu navrhovatel nedisponuje potřebnými informacemi a proč nemá možnost informace získat jiným způsobem[5],
- alespoň rámcový návrh, jak by bylo možné informační deficit odstranit a co přesně navrhovatel požaduje[6],
- zda není informační deficit navrhovatele úmyslně zaviněný protistranou,
- jestli má protistrana informace vůbec k dispozici[7],
- zda je uložení vysvětlovací povinnosti k prokázání tvrzených skutečností navrhovatele nezbytně nutné, respektive zda není nadbytečné
- a jestli vůbec může uložení vysvětlovací povinnosti vést k odstranění informačního deficitu.

Návrh na uložení vysvětlovací povinnosti by měl být co možná nejkonkrétnější. Zároveň je nutné uznat, že s ohledem na informační deficit, může být pro navrhovatele odůvodnění návrhu značně obtížné, a proto musí soud návrh hodnotit vždy s ohledem na konkrétní situaci. Pokud nedojde k naplnění výše uvedených požadavků, nemůže soud protistraně vysvětlovací povinnost uložit.

Uložení vysvětlovací povinnosti straně nezatížené důkazním břemenem

Soud přezkoumá návrh na uložení vysvětlovací povinnosti a následně:

- uloží vysvětlovací povinnost straně nezatížené důkazním břemenem ohledně okolností, kterých se informační deficit týká,
- vysvětlovací povinnost straně nezatížené důkazním břemenem neuloží[8],
- nebo vysloví, že došlo k zaviněnému zmaření důkazu protistranou a v důsledku toho přenesl důkazní břemeno *extra legem*.

V bodě 3 uvádím situaci, kdy protistrana zaviněně zmařila důkaz, který mohl navrhovateli posloužit k odstranění informačního deficitu. V takovém případě nelze protistraně uložit vysvětlovací povinnost. Nemůže být totiž naplněna podmínka, že ten, komu má být vysvětlovací povinnost uložena, musí mít požadované informace k dispozici. Uvedený následek úmyslného zmaření důkazu, který povede k obrácení důkazního břemene, ovšem nemá oporu v zákoně.[9]

Po uložení vysvětlovací povinnosti má povinný následující možnosti:

- podat vysvětlení,
- odmítnout podat vysvětlení,
- být nečinný,
- podat neúplné vysvětlení,
- nebo podat lživé vysvětlení apod.

Pokud povinný zaviněně nesplnění vysvětlovací povinnosti, kterou mu soud uložil, bude soud považovat tvrzení za prokázané v neprospěch strany, která tuto vysvětlovací povinnost nesplnila.[10]

V našem právním řádu není dnes vysvětlovací povinnost výslovně upravena, avšak soudy vysvětlovací povinnost ve své judikatuře obecně uznávají. Věcný záměr civilního řádu soudního[11] na vysvětlovací povinnost pamatuje, upravuje ji však velice stručně a předpoklady jejího uložení plně ponechává na právní vědě a praxi. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem je velmi důležitým nástrojem, který slouží k naplnění práva na spravedlivý proces. Proto jsem přesvědčena o tom, že by si vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem zasloužila v nově chystaném procesním předpise daleko větší pozornost.

Mgr. Veronika Kadavá,

právník

[Advokátní kancelář JELÍNEK & Partneri s.r.o.](#)

Pardubice - Dražkovice 181
533 33 Pardubice - Dražkovice

Velké náměstí 1
500 03 Hradec Králové

Truhlářská 1108/3
110 00 Praha 1

Tel.: +420 466 310 691

Fax: +420 466 310 691

e-mail: advokati@advokatijelinek.cz

[1] § 101 a § 120 odst. 1 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád.

[2] MACUR, Josef. *Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním sporu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000. s. 97.

[3] MACUR, Josef. *Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním sporu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 157.

[4] Kdo navrhuje uložení vysvětlovací povinnosti, musí sdělit k prokázání jakých skutečností požaduje uložit vysvětlovací povinnost.

[5] V případě, kdy si navrhovatel zavinil informační deficit vlastní vinou (například ztratil potřebnou listinu), soud vysvětlovací povinnost protistraně neuloží. Pokud má navrhovatel možnost získat potřebné informace vlastními silami a jejich obstarání je pro navrhovatele pouze nákladnější či složitější, soud vysvětlovací povinnost protistraně rovněž neuloží.

[6] Navrhovatel musí popsat informace, které si představuje od protistrany získat a rovněž také způsob, jakým chce informace získat (například označením svědka).

[7] Protistrana musí informacemi reálně disponovat. Není tedy možné, aby strana musela po informacích pátrat, vyšetřovat apod.

[8] Pokud nebyly naplněny požadavky pro uložení vysvětlovací povinnosti nebo v situaci, kdy vznik

informačního deficitu nelze přičíst k tíži žádné procesní straně (například v případě, kdy jediný svědek zemřel).

[9] Jediným možným případem, kdy lze uvažovat o obrácení důkazního břemene *extra legem*, je tzv. soudcovské dotváření práva. Jde vždy o typové případy, v nichž dochází k zásahům do principu rovnosti stran a ochrany slabšího. Typickým příkladem jsou tzv. medicínské spory.

[10] BALARIN, Jan. Míra důkazu a důkazní břemeno v kontextu hodnocení důkazů v soudní praxi. *Bulletin advokacie*, 2019, roč. 26, č. 1-2, s. 26-27.

[11] Věcný záměr civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 1. června 2019]. Dostupné >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepřevzaté povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních - hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)